

Hr Peeter Tali

Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjon

Meie 16.09.2026 nr 1609/2026

EL direktiivi 2003/87 ja otsuse 2015/1814 muutmise ettepanekust

Euroopa Komisjon esitas juulikuus elektrifitseerimise tegevuskava ja ettepanekud heitkogustega kauplemise süsteemi (ETS) muutmiseks, et toetada ELi tööstust puhtale tootmisele üleminekul ja elektrifitseerimisel COM (2026) 616. Selles ettepanekus sisaldub ka jäätmete põletamise käitiste viimine järk-järgult heitkogustega kauplemise süsteemi aastatel 2031-2034. Eesti Väike- ja Keskliste Ettevõtjate Assotsiatsioon (EVEA) hindab kõrgelt komisjoni poolt tehtud tööd, aga pigem ei toeta ETS-i laiendamist jäätmete energiakasutusele. Alljärgnevalt juhime muuhulgas tähelepanu eelnõu probleemile seoses jäätmete põletamisega tegelevate ettevõtjate võimaliku topelt maksustamisega keskkonnatasudega erinevate liikmesriikide poolt lisaks heitkoguste kvootide ostmisele.

1. Jäätmete ümbertöötlemise tehnoloogiline võimekus

EVEA kindlasti toetab ressursside kasutamist majanduses võimalikult suures ulatuses ringmajanduse loogikas. Ära ei saa aga unustada turumajanduses toimivat tasuvuse põhimõtet. Paljude materjalide ümbertöötlemist takistab tehnoloogilise võimekuse puudumine. Seni, kuni ei eksisteeri piisavalt heal tasemel tehnoloogiaid näiteks plast- ja tekstiiljäätmete ümbertöötlemiseks tööstuslikus mastaabis ning majanduslikult tasuval viisil, ei ole Euroopa Liidus mõistlik hakata eraldi maksustama jäätmete energiakasutust, mis paikneb jäätmehierarhias piisavalt kõrgel tasemel. Lubatud heitkogustega kauplemise süsteemi laiendamise puhul tava- ja olmejäätmete põletamisele ja koospõletamisele on sisuliselt tegemist EL siseturul keskkonnatasu kehtestamisega.

Õiguslik regulatsioon peaks arvestama tehnoloogilise arengu taset ja selle eesmärk ei pea olema ennetada asjade kulgemist. Oluline on vältida tekkivate probleemide kordumist. Seega ei tohiks EVEA hinnangul Euroopa liidus keskkonnakaitselistel eesmärkidel heitkogustega kauplemisel ajast ette rutata ja sellega omakorda uusi probleeme tekitada.

2. Jäätmete energiakasutuse eraldi maksustamine

Ka Eestis ei peaks õigusloomes püüdma ajast ette rutata. Siin kehtestatud jäätmete põletamise saastetasuga, mida tuleb üldjuhul maksta lisaks välisõhku väljutatud süsinikdioksiidi saastetasule, on tegemist sama probleemiga – ühiskond ei ole veel tehnoloogiliselt valmis selliste juriidiliste lahenduste jaoks. Eesti keskkonnatasude seaduse kohaselt on saastetasumäär saasteaine tonni kohta saasteainete väljutamisel välisõhku süsinikdioksiid (CO₂) puhul 25 eurot alates 2024. aasta 1. juulist. Erandina ei nõuta saastetasu süsinikdioksiidi väljutamise eest soojusettevõtjatelt, kelle käitis kuulub vastava tegevuse ulatuses Euroopa Liidu kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemi. Jäätmete energiakasutuse korral on saastetasumäärad jäätmetonni kohta järgmised: segaolmejäätmed – 60 eurot ja tavajäätmed, välja arvatud puidujäätmed, – 40 eurot. Tegemist on sama materjali topelt maksustamisega selle põletamisel: kord mõõdetakse eralduva süsinikdioksiidi kogust, kord tavajäätmete massi. ETS-ga peavad liituma teiste hulgas ettevõtjad, kes põletavad kütuseid nende põletamise käitistes, mille summaarne nimisoojusvõimsus on üle 20 MW, välja arvatud ohtlike või olmejäätmete põletamisega tegelevad käitised.

Kui jäätmetest elektri ja soojusenergiat tootvad ettevõtjad saavad olema kohustatud heitkogustega kauplemise süsteemis ostma selleks vajalikke heitkoguste kvote ning samal ajal tasuma liikmesriigis saastetasu jäätmetonni kohta, siis on tegemist ettevõtjaid ebaproportsionaalselt koormava kohustusega. Lisaks ettevõtluse takistamisele teeb see jäätmete käitlemise kallimaks, mille mõju tunnevad rohkem tarbijad ja väiksemad ettevõtjad. Selline olukord võib killustada EL siseturu toimimist või omakorda hoopis aktiveerida jäätmete piiriülest liikumist liikmesriikidesse, kus jäätmete põletamist eraldi ei maksustata. EVEA arvates oleks vaja tagada ühesugune lähenemine kogu EL siseturul tervikuna.

Komisjoni ettepanekus on erandina ette nähtud, et kuni aastani 2035 ei ole jäätmete põletamise ja koospõletamise korral kohustust heitkogustega kauplemise süsteemiga ühineda, kui liikmesriigis on kehtestatud jäätmete energiakasutusele vastav saastetasu, mille suurus ületab keskmist summat, mida tuleks tasuda samaväärse hulga heitkoguste kvootide ostmiseks enampakkumistel. Kui jäätmete energiakasutus aga lisatakse täielikult lubatud heitkogustega kauplemise süsteemi alates 2035. aastast, siis oleks vaja garanteerida, et erinevad liikmesriigid ei säilitaks ega kehtestaks jäätmete energiakasutusele veel täiendavaid tasusid. Samuti oleks vaja tagada, et liikmesriigid ei säilitaks ega kehtestaks alates 2031. aastast tasusid jäätmete põletamisele, mille suurus võib olla väiksem vastava heitkoguste kvoodi maksumusest. Omaette küsimus on, et kuidas ja millise metoodika alusel tuleks arvutada näiteks jäätmete saastetasu jäätmete tonni kohta ümber kvoodi tasuks jäätmetest põletamisel eralduva süsinikdioksiidi tonni kohta.

EVEA hinnangul oleks direktiivi 2003/87 ja otsuse 2015/1814 muutmise ettepanekut COM (2026) 616 vaja täiendada sättega, et liikmesriigid ei tohi kehtestada ETS-ga liitunud ettevõtjatele täiendavaid tasusid lisaks kohustuslikele heitkoguste kvootidele jäätmete energiakasutuse puhul vastavate käitiste opereerimisel.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Leho Verk

EVEA tegevjuht